Dr. Horváth Attila

A közművelődés lejtmenete

VISSZHANG - LXII. évfolyam, 30. szám, 2018. július 27.

Lapjukban nemrég megjelent Török József (T. J.) *A „kereszténydemokácia" közművelődése* című (*ÉS,* 2018/26., jún. 29.) írásában szerencsésebb és találóbb lett volna a Hatalom közművelődése címet választania, ahogyan Pardány Sarolta (P. S.) is inkább a közművelődés leépüléséről, mint „épüléséről" beszélhetett volna hozzászólásában, ha nem a fővárosban él.

De ha már az utóbbi időben olyannyira keresztényi istenfélők lettünk, kíváncsi lennék a valódi okokra. Ugyanis a nálunk sokkal keresztényibb múlttal rendelkező Ausztriában vagy Franciaországban régóta csökkenő mértékű a tényleges vallásgyakorlás. A rendszerváltás után francia polgármesterek a mieinknek vetették föl egy beszélgetésben, hogy szívesen fogadnának magyar fiatalokat a templomaik felújításában, amit azonban nem a megnövekedett hitélettel, hanem az azokat látogató turisztikai érdeklődéssel indokolták... T. J. fejtegetésével kapcsolatban pl. jó lenne tudni, milyen egy-egy településen, netán országos összesítésben templomaink és művelődési házaink látogatottsága, vagy azt, hogy a lakosság „érdektelensége" miatt hányat zártak be közülük. Iskoláink „keresztényi átlényegülésének" valódi okait az iskola és a szülők is tudják (legföljebb hangosan nem mondják, hogy a magasabb központi támogatás).

T. J. – az interneten is hozzáférhető 45 oldalas tanulmányában – részletesen elemezte és bizonyította ennek a kulturális ágazatnak az ellehetetlenítését és szisztematikus központosítását az intézményhálózat meggyengítésétől a szakképzés-szakfelügyelet devalválásán át a szakmai információs rendszer megszüntetéséig. Tehát nem a „nosztalgiázás" (P. S.) vezérli, csupán tükröt tart elénk a 10–15 éve zajló folyamatokról, ami a sikerorientált hatalomnak érthetően nem tetszik.

P. S. úgy látja, hogy a 80-as évek közművelődési intézményrendszeréért kár keseregni, mert a vállalkozói szféra és az „érdemi civil társadalom" átveszi ezeket a feladatokat. A rendszerváltás után a szakmában sokan, köztük én is reménykedtem ebben, de rövidesen kiderült, hogy a civil szervezetek is valamiféle (többnyire) intézményi háttérrel, infrastruktúrával és külső támogatásokkal tudnak csak sikeresen „civilkedni". Pár évtized elteltével már látható, hogy a vállalkozói szféra sem váltotta be a kezdeti reményeket – még Budapesten sem, vidéken pedig szinte naivitás azt gondolni, hogy a pár száz-, akár ezerfős kistelepüléseken majd sikeres helyi vállalkozók serege támogatja és ellensúlyozza a közművelődés elszomorítóan alacsony állami támogatását. Azt csak kormányhű szervilizmusnak tekinthetjük, hogy Pardány S. a „keresztény identitású értékrend (?) fölsőfokú közvetítése" miatt aggódik, mivel Török Józsefhez hasonlóan a hajdani egyetemi-főiskolai képzés devalválását, lebutítását és társadalompolitikai átprogramozását tartjuk elfogadhatatlannak.

Pár éve sokat hallunk a hivatalos médiumokban (sok-sok sorosozás kíséretében) igazi és álcivil szervezetekről. Nem meglepő, hogy a kormányhű „civilek" (Nagycsaládosok, Cöf stb.) jó civilek, a kritikusok rossz civilek, s a központi támogatásukat is ehhez mérten szabják. A kultúra területén is tetten érhető ez a gyakorlat, mely azt is igazolja, hogy a civil szervezetek is szeretik az anyagi-működési biztonságot. Itt van például a Lezsák Sándor vezette Lakitelki Népfőiskola. A mozgalom indulásakor az intézményi „múltat" rótták föl a művelődési otthonoknak, s mára ők is messze estek a grundwigi céloktól. A dán népfőiskolák elsősorban a dán parasztok ismereteit akarták bővíteni.

Mára napjaink népfőiskolái is intézményesülni akarnak, kormányzati segítséggel ezt nem is akárhol: Lakitelken. Pár hete itt rakták le az NMI Nonprofit Közhasznú Kft. leendő 3600 négyzetméteres intézményének alapkövét, ami több milliárd forintunkba kerül majd, nem számítva a működtetését. Hogy miért épp Lakitelken? Természetesen itt sem a szakmai szempontok döntöttek. Turisztikai nyelven: ezt a

döntést sem a szakmai vonzerő (a Népművelési Intézetben és utódainál fölhalmozott ismeret és tapasztalat), sem a megközelíthetősége nem indokolta. Fekete Péter kulturális államtitkár „hagyományainkra, keresztény kultúránk értékeire, nemzeti identitásunkra" apellál, s hogy megtisztelő, hogy a rendszerváltás indulópontját választották ki a közművelődés központi helyszínéül, majd a szakmának is tesz egy tiszteletkört Durkó Mátyás érdemeit megemlítve. Lezsák Sándor, az alapítvány kuratóriumának elnöke az alapkő letételénél leszögezte, hogy „intézmény nélkül semmi nem tartós", s „nemzetpolitikai tekintetben hatalmas felelősség hárul ránk". Kiss-Rigó László megyéspüspök a Lakitelki Népfőiskola tulajdonosa (?) az országban folyó „ideológiai küzdelemre" hivatkozik. Závogyán Magdolna, a NMI Kft. ügyvezető igazgatója ismertette az épület időkapszulájába (?) elhelyezett üzeneteket, miszerint: legyen ez a hely az egyetemes magyar kultúra s a közösségi művelődés központja, és szolgálja mindezek önazonosságának erősödését! Majd az elmondottakhoz igazodóan 11 időtálló értéket (?) helyezett a kapszulákba. Csak sejteni lehet, hogy – az esemény hordereje miatt! – mindezt a fővárosban nem lehetett volna megrendezni olcsóbban, például a NMI jelenlegi épületében. Egyúttal azonnal titkosíthatták volna a „magvas gondolatokat" kapszulástul...

Nem tudom, csak remélem, hogy Pardány Sarolta és szakmai kortársaink közül még többen emlékeznek azokra az évtizedekre, amikor az országos közművelődési központ a fővárosban volt, szakmai folyóiratunk, a *Népművelés* úgyszólván mindenhová eljutott, s a fontosabb dolgokról tudósított. A művelődési otthoni, amatőr művészeti, népművészeti, felnőttnevelési stb. osztályok rivalizáltak, de lényegében mellérendelten működtek... A ma sokat emlegetett kulturális civil szervezetek többsége – kollégáink segítségével és ösztökélésére – azért „ment át" a kultúrház klubjából, amatőr művészeti csoportjából a civil szférába, mert az egyre szegényebb intézményi támogatást csak civil szervezetként tudta pályázati úton növelni. Ezek tények, és érdekes lenne egy korabeli közművelődési statisztikával összevetni a mai valóságot. Vagy reménykedjünk abban, hogy a közművelődés központjának Lakitelekre való áthelyezése javítja az ágazat helyzetét?

(A szerző oktatási, kulturális és turisztikai szakértő)